

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญมากที่สุดกฎหมายหนึ่งในทุกสังคม เพราะเป็นกฎหมายที่ช่วยก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมมนุษย์ กฎหมายอาญาจะมีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ฉะนั้น การกำหนดให้การกระทำใดเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะจะมีผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรง

กฎหมายอาญาอาจแบ่งออกได้เป็นสองส่วนประกอบด้วย ¹ ส่วนที่เป็นสารบัญญัติเป็นเรื่องของการให้นิยามแก่พฤติกรรมที่ต้องห้าม รวมทั้งกำหนดผลลัพท์ของพฤติกรรม เช่น การลงโทษหรือมาตรการอื่นที่เหมาะสมอันถือว่าเป็นสภาพบังคับ ส่วนที่สองเป็นส่วนของวิธีการ เรียกกันว่าวิธีสบัญญัติ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาส่วนสารบัญญัติ

ในการบัญญัติกฎหมายอาญาควรต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักที่ว่ากฎหมายอาญานั้นต้องการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างน้อยหกประการดังต่อไปนี้²

1. คุ้มครองป้องกันตัวบุคคล ซึ่งบางครั้งก็รวมถึงการคุ้มครองสัตว์จากการกระทำโดยเจตนาอันเป็นการโหดเหี้ยม ทารุณหรือการประกอบกรรมทางเพศ คุ้มครองป้องกันบุคคลจากภัยบางประการอันเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนา ป้องกันกลุ่มบุคคลที่อาจถูกชักจูงให้หลงผิดได้โดยง่ายซึ่งก็คือผู้เยาว์หรือผู้ที่มีจิตใจไม่สมประกอบจากการทำร้าย กดขี่หรือขูดรีด

2. คุ้มครองป้องกันสภาวะจิตใจของสมาชิกในสังคมนั้นให้รอดพ้นจากความกระทบกระเทือนจากการกระทำที่ถึงแม้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้วและยินยอมต่อการกระทำ นั้นแต่ถือว่าผิดธรรมชาติ ป้องกันการกระทำบางประเภทซึ่งเมื่อได้กระทำขึ้นท่ามกลางสาธารณชนแล้วจะกระทบกระเทือนจิตใจบุคคลอื่นเป็นอย่างมาก รวมทั้งป้องกันพฤติกรรมบางประเภทอันอาจยั่วให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน

3. คุ้มครองป้องกันทรัพย์สินส่วนบุคคลจากการลักขโมย การฉ้อโกง หรือการทำให้เสียทรัพย์สิน และกรณีอื่นๆ

¹ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2548). *ทฤษฎีอาญา*. หน้า 49-50.

² เล่มเดิม. หน้า 51-53.

4 . คຸ້ມครองປ້ອงกัันสาธาณชนจากความไม่สะดวกสบายต่างๆ รวมทั้งใช้สภาพบังคับทางอาญาเพื่อเก็บรวมรวมภาษีอากร

5 . เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม รวมทั้งเพื่อบังคับให้เกิดความเมตตากรุณาที่จำเป็น

6 . เพื่อบังคับใช้วิธีการต่างๆ ที่จะทำให้อัตถุประสงค์ทั้งหลายเหล่านั้นบรรลุผลในอดีตก่อนที่จะมีประมวลกฎหมายอาญา ประเทศไทยมีบทบัญญัติทางกฎหมายอาญาที่ใช้กันอยู่ เช่น กฎหมายลักษณะอาญาหลวง กฎหมายลักษณะวิเวท เป็นต้น จนกระทั่งใน พ.ศ. 2451 ก็ได้ประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย และได้ใช้จนถึง พ.ศ. 2499 ประเทศไทยก็ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 จนถึงปัจจุบัน ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันนี้แบ่งออกเป็น 3 ภาค ประกอบด้วยภาคบทบัญญัติทั่วไป ภาค ความผิด และภาคโทษ ในส่วนของภาคความผิดนั้นถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นบทบัญญัติถึงพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ของมนุษย์ที่จะเป็นความผิดทางอาญา

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Menschenwürde) เป็นที่มาของคุณค่าพื้นฐาน (Basic Value) ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทางส่วนตัว การกระทำต่อคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsguts) ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าที่เกี่ยวกับมนุษย์ในทางส่วนตัวจึงถือเป็นการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น ความผิดต่อบุคคล คือความผิดฐานต่างๆ ที่กระทำต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าและเป็นคุณค่าพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

ความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย เป็นบทบัญญัติส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายอาญาโดยคุณธรรมทางกฎหมายที่บทบัญญัติของกฎหมายนั้นประสงค์ให้ความคุ้มครองซึ่งถือว่ามีคุณค่าสูงมากคือ ชีวิตมนุษย์และความปลอดภัยในร่างกายมนุษย์³ โดยความผิดดังกล่าวได้บัญญัติอยู่ในลักษณะ 10 หมวด 1 และหมวด 2 ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 300

องค์ประกอบความผิดที่สำคัญของฐานความผิดต่างๆ ในประมวลกฎหมายอาญาที่เกือบทุกฐานความผิดจะต้องมีคือ “เจตนา” (Intention) ซึ่งในเบื้องต้นจะเป็นเจตนาที่จะกระทำสิ่งใด และองค์ประกอบที่สำคัญต่อมาคือ เจตนาที่กระทำนั้นจะกระทำต่อสิ่งใดหรืออาจเรียกว่า “กรรมของการกระทำ” เช่น ชีวิตมนุษย์ มนุษย์ผู้อื่น หรือทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นต้น

³ คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. หน้า 67.

⁴ เล่มเดิม. หน้า 70, 113.

ความผิดโดยเจตนาที่อาจแบ่งออกได้เป็น ⁵ (1) ความผิดที่ติดอยู่กับผลของการกระทำ เป็นการกำหนดโทษหนักหรือเบาตามความร้ายแรงของผลที่เกิดขึ้น และ (2) ความผิดที่ไม่ติดอยู่กับผล ซึ่งความผิดอาญาส่วนใหญ่จะบัญญัติไว้โดยไม่ติดอยู่กับผลร้ายแรงของการกระทำ

ความผิดฐานชุลมุนต่อสู้ได้บัญญัติอยู่ในลักษณะ 10 หมวด 1 และหมวด 2 โดยมีทั้ง ความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย ซึ่งความผิดฐานชุลมุนต่อสู้และบุคคลใดบุคคลหนึ่งถึงแก่ ความตาย ตามมาตรา 294 เป็นความผิดที่คุ้มครองภัยอันตรายต่อชีวิต ส่วนความผิดฐานชุลมุนต่อสู้ และบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 299 เป็นความผิดที่คุ้มครองภัยอันตรายต่อ ความปลอดภัยของร่างกาย ความผิดทั้งสองฐานดังกล่าวจึงมีคุณธรรมทางกฎหมาย คือ “ภัยอันตราย ต่อชีวิต” หรือ “ภัยอันตรายต่อร่างกาย” ⁶ แล้วแต่กรณี ส่วนในวรรคสองของความผิดฐานชุลมุนต่อสู้ ทั้งสองมาตราได้บัญญัติไว้เป็นถ้อยคำเดียวกัน โดยเป็นกรณีของผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ได้เข้า ร่วมในการนั้นเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้ หรือได้เข้าร่วมในชุลมุนต่อสู้แต่เป็นการกระทำเพื่อป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ อันเป็นการยกเว้นโทษให้กับผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุน ต่อสู้ แต่เมื่อพิจารณาถึงเหตุยกเว้นโทษทั้งสองประการแล้วกลับพบว่าเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ กระทำความผิดจึงเป็นกรณีที่ผู้กระทำไม่มีความผิดกรณีหนึ่ง และเป็นเรื่องของการป้องกันโดยชอบ ด้วยกฎหมายซึ่งผู้กระทำจะต้องได้รับการยกเว้นความผิดอีกกรณีหนึ่ง การบัญญัติเหตุยกเว้นโทษทั้ง สองกรณีนี้จึงเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ผิดรูปแบบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการบัญญัติ กฎหมายอาญา การยกเว้นความผิดและการ ยกเว้นโทษในกฎหมายอาญา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการบัญญัติความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาการบัญญัติความผิดฐานชุลมุนต่อสู้
4. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในความผิดฐานชุลมุนต่อสู้

1.3 สมมติฐานการศึกษา

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเหตุยกเว้นความผิดและเหตุยกเว้นโทษไว้แล้วว่าการ กระทำความผิดในลักษณะใด ผู้กระทำไม่มีความผิดหรือไม่ต้องรับโทษ การบัญญัติเหตุยกเว้นโทษ ในความผิดฐานชุลมุนต่อสู้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 294 และมาตรา 299 ได้นำเหตุที่

⁵ ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ. (2550). มุมมองใหม่ในกฎหมายอาญา. หน้า 75.

⁶ คณิต ณ นคร. (2553). กฎหมายอาญาภาคความผิด. หน้า 158 -159.

ผู้กระทำความผิดได้กระทำไปเพื่อห้ามการหลุมุนต่อผู้ และการกระทำอันเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งทั้งสองกรณีเป็นกรณีที่ผู้กระทำไม่ได้กระทำความผิดกรณีหนึ่ง และผู้กระทำได้กระทำอันเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำได้รับการยกเว้นความผิดอีกกรณีหนึ่ง การที่บทบัญญัติความผิดฐานหลุมุนต่อผู้ได้นำเอาทั้งสองเหตุดังกล่าวมาเป็นเหตุยกเว้นโทษซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักทั่วไปที่ผู้กระทำไม่ได้กระทำความผิดย่อมไม่มีความผิดและหลักกฎหมายในเรื่องของการ ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงสมควรที่จะได้รับการแก้ไขให้บทบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับหลักกฎหมายและหลักทั่วไป

1.4 วิธีการศึกษา

ศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อาทิ กฎหมาย วารสาร บทความ ตำราทางวิชาการต่างๆ รวมทั้งความเห็นของนักกฎหมาย โดยรวบรวมข้อมูลดังกล่าวให้เป็นระบบเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยและสรุปเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

ทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความผิดอาญา หลักเกณฑ์ของการยกเว้นความผิดและการยกเว้นโทษในกฎหมายอาญา ศึกษาถึงการบัญญัติความผิดฐานหลุมุนต่อผู้ที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะของความผิด โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์ในการบัญญัติความผิดอาญา การยกเว้นความผิดและการยกเว้นโทษของกฎหมายอาญา
2. เพื่อให้ทราบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการบัญญัติความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาจากการบัญญัติความผิดฐานหลุมุนต่อผู้
4. เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่จะศึกษาค้นคว้าและทำวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป